תורה אור

אי דבלאו איהו אזלא לא פשיטא, אלא דבלאו איהו אזלא, מאי קא עביד? מתקיף לה רב פפא והא איכא הא דתניא: ה' שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו ובא אחד וישב עליו ושברו, האחרון חייב, ואמר רב פפא כגון פפא בר אבא, היכי דמי? אילימא דבלאו איהו לא איתבר, פשיטא, אלא דבלאו איהו נמי איתבר, מאי קעביד? סוף מתניתא היכא מתרצא? לא צריכא דבלאו איהו הוי מיתבר בתרי שעי והשתא איתבר בחדא שעה, דאמרי ליה, אי לאו את, הוי יתבינן טפי פורתא וקיימין. [א] ולימא להו אי לאו אתון בדידי לא הוה מיתבר? לא צריכא דבהדי דסמיך בהו תבר [ב], פשיטא? מהו דתימא כחו לאו כגופו דמי קמ"ל דכחו כגופו דמי דכל היכא דגופו תבר, כחו נמי תבר. ותו ליכא? והא איכא הא דתניא* הכוהו עשרה בני אדם בעשר מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה, ומת, כולן פטורין רבי יהודה בן בתירא אומר בזה אחר זה האחרון חייב מפני שקירב את מיתתו? בקטלא לא קמיירי. ואיבעית אימא בפלוגתא לא קמיירי, ולא, והא אוקימנן דלא כרבי? דלא כר' וכרבנן מוקמינן, כר' יהודה בן בתירא ולא כרבנן לא מוקמינן: חבתי בתשלומי נזקו: חבתי בנזקו לא קתני אלא בתשלומי נזקו, תנינא להא דתנו רבנן *תשלומי נזק מלמד *שהבעלים מטפלין בנבילה מנא הני מילי? אמר ר' אמי דאמר קרא מכה נפש בהמה ישלמנה אל תקרי ישלמנה אלא ישלימנה. רב כהנא אמר מהכא אם טרף יטרף יביאהו עד הטרפה לא ישלם, עד טרפה ישלם, טרפה עצמה לא ישלם. חזקיה אמר מהכא והמת יהיה לו לניזק. וכן תנא דבי חזקיה והמת יהיה לו לניזק, אתה אומר לניזק או אינו אלא למזיק אמרת לא כך היה, מאי לא כך היה? אמר אביי אי ס"ד נבילה דמזיק הויא ליכתוב רחמנא שור תחת השור ולישתוק, והמת יהיה לו למה לי? ש"מ לניזק, וצריכא: דאי כתב רחמנא מכה בהמה ישלמנה משום דלא שכיחא, אבל טרפה דשכיחא, אימא לא, צריכא: ואי אשמועינן טרפה משום דממילא אבל מכה בהמה דבידים אימא לא, ואי אשמועינן הני תרתי הא משום דלא שכיחא והא משום דממילא אבל והמת יהיה לו דשכיחא ובידים אימא לא ואי אשמועינן והמת יהיה לו משום דממונא קא מזיק, אבל הכא דבגופא מזיק אימא לא, צריכא, א"ל רב כהנא *לרב אלא טעמא דכתב רחמנא והמת יהיה לו הא לאו הכי הוה אמינא נבילה דמזיק הויא, השתא אי אית ליה לדידיה כמה טריפות, יהיב ליה, דאמר מר ישיב *לרבות שוה כסף ואפילו סובין, דידיה מבעיא? לא נצרכא אלא לפחת נבילה, לימא פחת נבילה תנאי היא דתניא אם טרף יטרף יביאהו עד — יביא

אי דבלאו איהו לא מינטר · כגון שהיו עסקיו רעים : **פשיטא** · אין זו הכשרתי במקצת נזקו אלא כל נזקו ולא דמי להשלים בור לעשרה דלאע"ג דקי"ל בור ט' דלא עבדי מיתה, נזקין מיהא עבדי וסייע הראשון בהגרמת מיתתו ואיצטריכא למיתני דאחרון חייב : **מאי קעביד** · והיינו חייב כלום : **מרבה בחבילות** · שריבה חבילות וזמורות בהדלקה של חבירו וקירבה ע"י החבילות לגדיש אחרים שהיה בדין שיהא הוא חייב ולא הראשון* : **פשיטא** · ולמה הוה לן למיתנייה הרי הראשון לא סייע כלום דכל מה דשביק ליה מעמיא ואזיל אבל חופר בור תשעה רוב מיתתו הוא עושה אלא האחרון מקרבה : **כגון פפא בר אבא** · שהיה בעל בשר : **פשיטא** · דלא דמי לבור שהראשון גרם נזקין והרג אלין או רובו אלא משום הכי הוא דמפטר דאמר ליה אי לאו אתה, הוה מתזיק ולא הוה מיית אבל הנו לא שברו כלום כל זמן שלא בא זה : **מסניתא** · דספסל : **סיכא מיתרגא** · הואיל ומותבת הכי, אבל 'מוסר שורו, ומרבה בחבילות' לא מתנייתא ניכהו אלא מסברא הוו מקשי להו : **דבלאו איהו הוה מיתבר בתרי שעי** · ולהכי אצטריך למיתנייה לאשמועינן דאפי' הכי חייב, ומיהו בהדי ההיא 'דחופר בור' לא מצי למיתנייה דתהוי הך כהכשר במקצת נזקו דמתני', דהאי לא 'מקצת נזק' הוא אלא 'כל נזק', שהראשונים לא התחילו לשברן כי היכי 'דחופר בור ט' הזיקתו הבל חוס של ט', והבל חוס של י' הרגו : **ולימא להו אי לאו אתון, בדידי** · לחוד לא הוה מיתבר, ואתם כשישבתי היה לכם לעמוד ומדלא עמדתם אתם כמוני שברתם וגבי משלים בור לעשרה ליכא לאקשויי הכי דמאי הוה ליה לקמא למיעבד : **לא צריכא דבהדי דסמיך עלייהו** · [ג] לעולם דבלאו איהו לא הוה מיתבר כלל ודקאמרת "פשיטא", לא צריכא דלא ישב עליו אלא עמד על רגליו ונסמך עליהם ואתא לאשמועינן דכחו כגופו דמי : **סמך בהו** · נסמך עליהם ולא יכלו לעמוד ליסגא אחריגא דוגא מוגא גרסינן כדאמרינן בעלמא חזי למיזגא עליה (שבת דף מח·): **פטורין** · שאין ידוע על ידי מי נהרג : **שקירב מיתתו** · ופלוגתייהו דרבי יהודה בן בתירא ורבנן מפ' בסנהדרין בפרק אלו הן הנשרפין (דף עח·) ר' יהודה סבר "כי יכה כל נפש אדם" כתיב דמשמע כל דהו נפש ורבנן סברי כולה נפש משמע והיינו 'הכשרתי במקצת נזקו' דומיא דחופר בור שהראשון הזיק והאחרון הרג : **דלא כרבי, וכרבנן מוקמינן** · דהלכה כרבים : **בנזקו לא קתני** · דליהוי משמע שישלם שור גמור חי והוא יטול את הנבילה : **אלא בתשלומי נזקו** · דמשמע השלמה, שיטול ניזק את הנבילה וזה משלים לו מה שפחתתו מיתה : **תשלומי נזקו מלמד כו'** · לשון השלמה משלים לו לניזק : **הבעלים מטפלין בנבילה** · כלומר נוטלין את הנבילה : **ישלימנה** · משמע שישלם המותר : **יביאהו עד** · דריש הכתב הכי אם טרוף יטרף השור - בפשיעתו של שומר שכר דהאי קרא בשומר שכר כתיב כדאמרינן בהשואל (ב"מ דף צג:) 'פרשה שנייה' נאמרה בשומר שכר "יביאהו עד הטרפה" ישלם כל ההיזק עד דמי הטרפה אבל דמי הטריפה עצמה לא ישלם, דניזק מטפל ונוטלה בנבילה למוכרה : **אי ס"ד נבילה דמזיק** · והאי "והמת יהיה לו" למזיק קאמר : **ולשתוק** · קרא מיניה דלא אצטריך להכי, דפשיטא לן כיון דשלם 'שור תחת השור' נבילה שלו היא : **לניזק** · שיטלנו בדמים, ועליו ישלים המזיק : **מכה בהמה לא שכיחא** · שיהא אדם מזיק בהמה של חבירו לפיכך לא החמיר עליו הכתוב לטרוח במכירת הנבילה : **טריפה דממילא** · שהזאב טורפה, והשומר לא נתכוון, אמטו להכי חס רחמנא עליה דלא למיטרח בנבילה : **דבידים** · קא מזיק אימא על המזיק לטרוח בנבילה ומשלם הדמים קמ"ל : "**והמת יהיה לו**" · משתעי בשור נגח, דשכיח ובידים הוא ממש (*שהשור) שהוא (*ממונו של מזיק) נתכוין להזיק : **שומר שכר** · שפשע ונטרפה על ידי זאב כנזקי גופו חשיב ליה שהרי היה עליו לשומרה : **השתא אי הוו ליה טריפות** · למזיק כשיעור כל דמי נזקו הוה יהיב ליה בעל כרחיה דניזק דאמר מר ישיב לרבות כו' דידיה מיבעיא : **לא נצרכא** · הא דכתב קרא דניזק מטפל בנבילה : **אלא לפחת נבילה** · דהכי אמר רחמנא דמשעת מיתה קאי ברשותיה דניזק ואם הסריח ופחתה דמים משעת מיתה ועד שעת העמדה בדין פסידא דניזק הוא ומשלם ליה מזיק מה שהנזק הוי יתר על הדמים שהיתה נבילה שוה בשעת מיתה ופטור

מאי קעביד · בטלה שמעתין נ"ל מאי קעביד טפי מאחריני וישלם כל אחד חלקו ואין לומר דליפטר דתניא פרק הפרה (לקמן נא·) אחד החופר בור י' ובא אחר והשלימו לעשרים ובא אחר והשלימו לשלשים כולם חייבין אע"ג דבלאו איהו הוה מתה מיהו בזה צריך לדקדק וכי בשביל שהשליך איש עץ בתוך אש גדולה יתחייב הא לא דמי אלא לאחד שחופר בור י' ובא אחר והשלימו לי"א :

כולן פטורין · ובים לראשון כדי להמית דבאין בו כדי להמית אפילו לרבנן אחרון חייב כדמוכח בפ' כל הנשרפין (סנהדרין דף עח·) :

ישלימנה · בעל הבור ישלם אין לדרוש ישלם ישלים אבל ישלמנה משמע שהבהמה עצמה ישלם וזה אי אפשר שכבר מתה לפיכך יש לדרוש ישלימנה :

לא ישלם · אע"ג דקרא בשומר שכר כתיב דפטור מאונסין מ"מ מדכתיב עד הטרפה לא ישלם יש ללמוד דהיכא דישלם לא ישלם כלום בשביל הטרפה עצמה :

הא משום דממילא כו' · כלומר מחד מינייהו לא אתיא אבל מתרווייהו אתיא במה הצד ולא חש להאריך ולדקדק בזה :

לא נצרכא אלא לפחת נבילה · אע"ג דבפ' המניח (לקמן לד·) אמרינן כיחשה כשעת העמדה בדין משום דקרנא דתורא קבירא בי' התם משום דלא מתה ויש לו להמתין עד שתתרפא אבל הכא מיד היה לו למוכרה :

יביא

עין משפט
נר מצוה

צד א ב ג מיי' פ"ו מהל' חובל ומזיק הלכה טו סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפח:

צה ד מיי' פ"ד מהל' רוצח ושמירת נפש הלכה ט סמג לאוין קסג :

צו ה מיי' פ"ז מהל' נזקי ממון הלכה יג סמג עשין סח טור ש"ע ח"מ סי' תג סעיף א :

צז ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף ב :

◆

רבינו חננאל

וכי אין מכשיר מקצת נזק וחייב בכל אלא זה והתניא חמשה שישבו על ספסל אחד ולא שברוהו ובא אחר וישב עמהן ושברו אחרון חייב. ואתינן לדחויה כדדחינן מסר שורו לה' בני אדם ומרבה בחבילות ואוקימנא דוגא מיזגא ובלא איהו לא מיתבר מהו דתימא כחו לאו כגופו דמי קמ"ל. אוקימנא להא דת"ר הכשרתי מקצת נזקו כו' כרבנן ודלא כרבי ואקשי' והתניא הכוהו עשרה בני אדם בעשרה מקלות בין בבת אחת בין בזה אחר זה [ומת] פטורין ר' יהודה בן בתירא אומר אחרון שקירב מיתתו [חייב] הנה ר"י בן בתירא סבר המכשיר במקצת נזק חייב בכולו נוקמיה לדידיה ומפרקינן דחינן לה מיחידאה ומוקמינן לה כרבים שפיר אבל לדחויה מרבנן ולוקמה כר' יהודה בן בתירא דהוא יחיד לא: פיס' חבתי בתשלומי נזקו. דייקינן ממתני' שאינו חייב בכל הנזק אלא בתשלומי נזק כגון הא דתניא תשלומי נזק מלמד שהבעלין מטפלין בנבילה ואפקה ר' אמי ממכה [נפש] בהמה ישלמנה דריש ביה ישלימנה. רב כהנא מפיק לה מהא הטרפה לא ישלם כלומר מה שהיתה שוה עד שנעשית טרפה לא ישלם*) רב חזקיה אמר והמת יהיה לו לניזק. וכן תנא דבי חזקיה. ואסיקנא אי סלקא דעתך נבילה דמזיק הוי ליכתוב רחמנא שלם ישלם שור תחת השור ולישתוק והמת יהיה לו למה לי ש"מ לניזק. נימא פחת נבילה תנאי היא דתניא אם טרף יטרף

*) אולי צ"ל עד שנעשית טרפה ישלם טרפה עצמה לא ישלם.

◆

הגהות הגר"א

[א] גמ' ולימא להו אי לאו אתון בדידי לא הוה מיתבר) . תא"מ וכ"כ הרמב"ם ל"ג ולימא עד [ב] שם פשיטא. נ"ב כאן אלא קודם ל"ג. (ועי' בהגה"ה סימן ספ"א) : [ג] רש"י ד"ה לא צריכא כו' לעולם כו' נ"ב רש"י מפרש דקושית ולימא כו' קאי גם אקושיא דלא דבלאו איהו לא מיתבר כלל דאי דסמיך ליה

מסורת הש"ס

ב"ק נ"ע

ע"ב

לקמן כו: סנהדרין עח.

[תוספתא פ"ה]

[לקמן נו. נג:]

כ"א לרבא וכן הוא באלפסי ועי' ר"מ

[לעיל ז. וש"נ]

רש"ל מ"ז

ויקרא כד

שמות כב

נזיקין/מאמר

מקורות האמוראים שהבעלים מטפלים בנבילה (שהניזק נוטל את הנבילה כחלק מהתשלום והמזיק משלים את היתרה)

"דאי כתב" "ואי אשמעינן" הגמ' מוכיחה מה צריכין א' מהפסוקים

נושא פחת נבילה

לגמרא - פחת נבילה עד המזיק

חי - 100
שעת מיתה - 50
שעת דין - 20

---

*) מאי קאמר דבהדי כו' תבר כו' קמ"ל כו' נ"ל כלל אף שנשבר על ידם לבד ובתרתי שעי. אבל אי קאי ארישא ע"כ צריך שבירתו גם כן וקמ"ל דאף שאיבר בסמיכה וז"ש פשיטא מהו דתימא כו' וז"ש רש"י לעולם כו' ודקאמרת כו' והוא תירוץ על קושיא שניה פשיטא ועל קושיא הראשונה ולימא תירץ רש"י בד"ה סמך כו' · אבל הטור פי' דקאי רק אדסמיך לא צריכא דבלאו כו' :

גליון הש"ס גמרא קמ"ל דכחו כגופו. לקמן דף יז ע"ב :